

L 16 13

Incipit liber .iiij. de aqua et eius ornatu

Descriptis proprietatibus ignis et aeris restat ut de aqua effectibus quoniam spectat ad hoc opusculum nunc aliqua dicamus. Dicit autem aqua quasi equa quia nunquam qui escit a motu donec superficies eius aequetur ut dicitur philosopho libro .iiij. Est itaque elementum aqua secundum Aristotelem frigidum et humidum respectu terre subtile et perspicuum pro termino non contentum defluere et aqua ad nichilum nisi alieno termino sistere. Aque vero proprietatem describit basilius in generali in exameron dicens aqua inquit inter omnia elementum est utilissimum celum enim temperat terram fecundat aere suis vaporibus in orpat et condensat scandit in sublimem et celum sibi vendicat. Aque enim sunt omnium nascencium causa quia fruges gignunt arborum et plantas producant sordes detegunt praetera diluunt potum euntibus animantibus tribuunt. Est enim aqua terre coniunctiva penetrativa repleta caloris celestis nutritiva omnium inferiorum temperata nisi ei habet inferiora suis opulentiis temperat omnia in oblatione vi caloris terrenae. Nec ab animalibus potata nutrimentum transducit in carnis vegetacionem. Nec piscibus dat spiraculum sicut aer animantibus praebet vitam et animacionem. Nec sui diffusionem per interiores partes terre facit partem eius ymionem terra enim propter intentionem siccitatis dissolvitur in pulverem nisi pars cum pro humositate aquea unitur. Nec etiam transiens per interiores meatus terrae a locis per que transit in colorem et saporem recipit immutacionem et ideo nunc salsa nunc dulcis apparet nunc clara nunc turbida nunc grossa nunc subtilis. Caret enim aqua determinata qualitate in colore et sapore ut sic esset omnium colorum et saporum susceptiva a facilius. Et ideo aqua quoniam est in se purior tanto apparet obscurior quoniam ad ipsius coloracionem ipsam solis radius non subintrat. Nec movetur a fundo siue a centro ad circumferentiam nisi fuerit donec aequetur eius superficies secundum aequam distantiam a centro terre. Nec insuper lucem a radiis solis susceptam reflectit in caelestia et re fundit. Et ideo quia a superficie habet speculacionem per actionem reflexi luminis terrae obiectarum ymagines in se representat et intuitum facies ad modum speculi manifestat. Nec etiam radios ipsius substantiam penetrantes diffundit et ampliat latitudinem extendit et ideo res in se visas facit apparere maiores quam sint in seipsis. Das aquae proprietates generales et alias plures in

exameron poteris invenire. Aquae autem multiplex est differentia ut dicitur idem. Aut enim in aere origine sumit sicut est aqua pluvialis et haec quia caelestis terre nascitur marie est utilis aut de visceribus terre scaturit et erumpit ut aqua fontana et putealis aut terram praeterfluit ut fluvialis aut orbem terre lateraliter circum ut mare oceanum et mediterraneum quod omnium aquarum matrix est et origo generalis secundum Aristotelem. Aqua igitur pluvialis esse lucida est et clara subtilis levis et lapida cuius claritas ostendit quod ei nichil aliud admixtum sit. Levis vero et lapiditas subtilem eius demonstrant substantiam. Inter omnes autem aquas melior est ad terrae fecundacionem maxime quoniam cadit cum tonitruo suo enim motu tonitrus discit vaporem unde fit quod aqua subtiliatur et depuratur. Quae vero mui est admiranda vel ex nive resoluta prior est et ieiunus non puenit stomachum ei parit et orabit tussim gignit dentes stupefacit ut dicitur Aristotelem. De aquarum autem differentiis quo ad earum qualitates diversitas et varias efficacias quere super libro .vi. de potu aquae ibi enim invenies omnia plane distincta. Post aquam vero pluvialem melior est fontana praecipue quae de petra viva effluit aut de fonte alto scaturit et descendit. Fons enim est caput et origo aquae viuae quae manat et effluit continue de occultis et abditis terre venis unde fons quasi fouens aquas est dicitur siue fundens ut dicitur philosopho. Occultum ei habet de venis terre egrossum et de profundis petrarum meatibus assequitur ortum suum. Est enim fons siue aquae multiplicatiuus siueque comunicatiuus nulli enim se occultat ita peccatis sicut indigenis se comunicat. Item sui et aliorum est purgatiuus. Nam fontalis aqua quae effluit a solida petra limpida est et sordium maxime purgatiua. Item fons est renouatiuus sui et aliorum immutatiuus. Nam aquas suas continue renouat et renouacionis et immutacionis beneficium variis se in fontibus immergentibus administrat ut dicitur gloza super psalmum. Item sitis est mitigatiuus et refrigeratiuus estuantos enim et itenantes refrigerat et siccitibus potum congruum administrat. Item locorum sibi adiacentium est fecundatiuus. Nam loca fontibus magis vicina solent esse magis graminosa florida et etiam sepius amplius fructuosa. Item fons in medio sui ortus ubi primo de terra erumpit est puluerum et arenarum sibi obfistencium a se reiectiuus. Nam ubi ebullit violentia sui motus partes terrestres penetrat et diuidit et parte a parte disgregat. Item fons ratione siue claritatis et transparentie speculatis

est et formatū sibi obiectarū representatiū
Et ideo intuentiū facies apparēt in fontibus
et resultant et tā rugatū q̄ aliaz macularū
de fontitates se in aque fontane trāspācēcia
manifestāt. Itē fons ē scdm qualitatē t̄pis
hyemis sc; et estatis sue q̄litatis imutatiū
Nā scdm macrob. in hyeme fons calefit et
estiuāli t̄pe et refrigerit. cuius mōio ē. q̄ caloz
in hyeme fugiens dominū otarū sui. p̄tē
interiora fontū. ex cuius p̄ncipia et caluacōne
otina. ora fontū calefiunt. In estate vero
otūgit ex causa otaria ecōuerso. Nam ex
domināte caliditate in aere fugit frigiditas
ad interiora meaturū et vnay fontū Et ideo
aque emanātes tunc t̄pis inueniunt frigidū
dices Itē fons est fm hūi sue originis aq̄
ad supiora emissiuus. ita em alte in fistulis
ducit hūit ois Si em in mōtis vertice sca
turit ad eandē altitudinis equalitatē in al
titudine in alio mōte obūci p̄ fistulas asueit
nec alius nisi p̄ violenciā de facili ducit q̄
in suo ortu primo erūpē inuenit. Itē fons
quīs in suo ortu sit paruulus t̄n p̄pter suā
indeficiēte emanacōem multoz et magnoz
fluūioz ē originalit̄ causatiuus Nullus em
est fluūius quā ab aliquo fonte occulto vel
manifesto oriāt ut dicit p̄sid. Itē fons ē aq̄
lacualū et alias quiescenciū melioratiuus et
quasi viuificatiuus. q̄n em fōs est modicus
scaturit vel t̄st̄ p̄ magnū stagnū. aquas
ibi stātes efficit saniores. et etiā pisces degē
tes reddit simpliciter meliores Itē fons est a
venis et meatibus terre per q̄s t̄st̄. coloris et
viriditatis et saporis receptiuus. ut dicit p̄sid.
Et ideo fōtes nūc sūt calidi. nūc frigidī nūc
sulphurei q̄. fm diuersas sc; q̄litates terre
per quā t̄st̄ v̄n dicit p̄sid. li. xij. Est fōs in
yralia cuius aq̄ sanare oculoꝝ vlcēā asueit
Itē est fōs in africa cuius aqua voces canoās
facit. Itē fons ē in lōcia duplex. vnus em
memoriā. alt̄ obliuionē inducit Itē in ethi
opia ē fons rubri coloris. ex quo qui biberit
statū limphaticus erit. Itē in sicilia duo sūt
fontes. quoꝝ vnus sterilē facit. alter sterilē
fecūdat. fons ē in ydumea quater in anno
mutans colorē. nā tribus mensibus videt̄ pul
uerus ac si esset cū puluere mixtus. tribus
languine. tribus viridis. et tribus limpidus
hic fōs ab incolis fons iob nūcupat. Item
fons ē in filoa ad radices mōtis syon fluēs
qui nō vniuersalibus aquis sed certis diebus
et hōis ebullit Itē in sardimia sūt fōtes calidi
qui oculis meden. sicut arguūt. nā cecitate
coꝝ faciūt detegi Itē in egipto dicit̄ eē fontē
in quo facēs accense extingunt et extingit

accendunt Itē apud galiamātes dicit̄ fontē
esse ita argente de die q̄ nō bibat et ita argē
dente de nocte q̄ non tanga. Duas q; p̄sid.
Ex quo p̄ q̄ fons sapit naturā sui fundi. nā
si dulcē et pur habueit fundū et dulcis et pur
erit aqua. et ecōuerso si sulphureus fuerit fū
bus at; limosus sulphur aut limū sapit aq̄
v̄n si fōs in suo ortu sit corruptus et viciōsus
totū q̄ inde effluerit viciōsū est et corruptū

De puteo.

Puteus ē lacus de fossus a potu dicit̄
ut dicit p̄sid. de sudoribus em terre et
catactis ois aque q; raptis terre
venulis inferi xib; aqua q̄ sumādo euapo
rat. et cuius euapōacōe aqua puteal q̄n ac
ut dicit idē. Aqua vero putealis fm est. int̄
aquas ē grossior et indigestibilior. t̄n p̄pter
terre saluginem. tum propter etiam ipsius
quōt̄ et p̄pter nimā elongacionē ab aere
Iuxta fluūios autē aqua putealis de facili
inuenit et illius aque substantia. et oplexioni
aque fluūial̄ assimilaf. Et n̄ vero puteus sit
iuxta puteū. ille qui ficialiter est p̄fundiō
aquā vicini putei minus profundi attahit
et i se recolligē asueit. a terra autē circūstāte
saporē attahit et ideo nūc salā nūc dulcē se
offdit Itē aqua puteal frequent̄ corrupcōez
otrahit q̄n nō mouet. et iō ut de pure. et sub
tiliter. necesse h; ut sepi; moueat et hauriat
Quō autē terre viue ē vicinior. tanto aqua
puteal frigidior et dulcior coit̄ ex p̄t̄ Itē in
hyeme raro vel nunq; ogelat. Nā per p̄ncipia
aeris frigidī hyemali t̄pe caloz frigidū otia
tius ad interiora putei repellit. et iō aq̄ ipsi
ex vapo calido imutata ogelari p̄mo nō p̄
mittit. p̄mo calidior i hyeme q̄ i estiuo t̄pe
inuenit. Itē aqua puteal p̄pter hūi eius in
p̄fundo cū difficultate acquirē et si magno
labōe et artificio v̄n haurit.

Fluuius a fluēdo ē dicitur. fm p̄sid.
em fluuius ē phenis fluxus quā
otinus fluit. et nisi eius intercipiāt
origo. fluxū nō desistit. Est igit; oshidatē i flu
uio. quo ad fluxū p̄hēnitatē. quo ad hūi. p̄
funditatē. q̄ ad motū circularitatē. p̄ lōgil
fima ei terarū spacia curere fluuiū asueit
Itē quo ad ortū hūe suū orientale principū
et finalē terminū. amariudinis qualitatē
Omne em flumen originaliter per occultos
meatus in apitibus fontū a mari erit. et p̄
manifestos t̄st̄tus itē in mari redit ut dicit
glosa sup ecā p̄mo. vbi dicit. Omnia flumina
int̄t̄ mare et ibi dicit iero. Dicit p̄bi aq̄s
dulces que mari influunt. vel ardore solis
consumi vel saluginis pabula esse maris.

Sed nos ter ecclesiastes aquatu sc; obito: dicit eas per occultas terre venas ad capita fontiu regredi & de matrice abisso in sua p̄cipia ebullire &c. Item est ostendat in flumine quo ad mediū p̄gressū inter suū finem & p̄ncipiū dulcedis saporositate. Nam aqua fluuialis in venis fontiu per quas trāsit colat vbi a sua salugine spoliata & trahit sapore potabile & in dulcedine amutat vt dic ysid. Item quo ad aspectū specularē p̄spiciantatē substantiā ei habet purā luci purā & ad modū speculi diaphanā vnde cerū y magies obiectatū fluminis superficie respiciant. Item est ostendat quo ad fluminis subiectū mundiciā et puritatē quo ad eius cursū declinat et precipitē velocitatē quo ad impetū maximā virtuositatē quia oīa obstacula et cunctos obices diruit cuius impacitati nichil finalit resistit sua ei impetuositate oīa in se piecta vel secū rapit l' salū ad ripā ducit. Naues onustas suo ipulsiu agitāt & impellit rotas etiā grauissimas celerit y violentiā circūuoluit sordes etiā in se pietas recipit sed motus sui impetū receptas dissipat et dissoluit. Fluuius em̄ est sui & locoꝝ per que transit mundificatiuus & aquarū lacualiu & stagnoz per quas subintrat renouatiuus & a corrupōne seruatiuus pisciū diuersi ḡnis nutritiū et fetoris & mali saporis in piculo lacualibz & palustribus absterhuus & qualitatē eoz immutatū. Habet etiā flumen siue fluuiū quo ad effectū multiplicē vtilitatē humanis v̄hibus aguentē. Nulli em̄ beneficiū suū denegat sed omnibz q̄n̄ ē de se se amunicat. Vnde tam iumentis q̄ hominibz tam puīs q̄ maioribus equalit administrat sordes & imundicias tam corp̄m q̄ vestiū mundificat eltuantes refrigerat sciētes potū reficit et recreat loca sibi adiacētia irrigat & fecūdat humores sui effluencia radices et semina humectat. ingrossat & ipinguat vt p̄ in egiptō vbi iacto semine in octoz more a nilo flumine oīa campēstria irrigant vt dic abas sup xi ca deut. Terra tua nō est sicut terra egipti &c. sua circūfluencia ciuitates & alia habitacula munit & fortificat. tā motualia q̄ mercimonia ad ciuitates defēctes hoies locupletat. arene accumulacōe et terre limose opificōe insulas format. loca municionibz congrua coadapat. De aqua v̄ro fluuiali dicit est q̄ illa ē melior que tendit ad ortū solis & que ab altioribus mōtibz ortū sumit. Que v̄ro tendit versus occidentē minus est laudabilis. Dicit etiā q̄ flumina q̄to sunt a ciuitatibus remotiora tanto puriora sunt

et nutritōis piscibz apiciora fluminibz etiā influunt ciuitatū sordes & lauatuē balneoꝝ limiq; effusiones & hūidit ex quibz aqua fluuialis aliq̄n trahit corruptelā vt dicit idē Aqua fluuialis est laudabilis cuius fluxus est velox fortis & currens super lapides puos et fundū arenosū siue argillosū solidū sapi dū et mundū. Nam ex qualitate terre per quā fluit colorē trahit & sapore. Et scdm h̄ varianē fluuioꝝ tam nomina q̄ proprietates vt dicit glosa sup gen̄ ij. Quāuis ei flumina amunē a mari sortianē originē a locis tñ in quibus oriunt & per que trāseant sicut colorē trahunt et sapore sic nomen. Quāuis em̄ multas aquas in se recipiat fluuius influētes q̄ diu tñ cognoscit primus & principal alueus nomē primū p̄dere non de facili osue uat. Aquas em̄ q̄s influendo recipit & nomē sibi incorporat atq; v̄nit. Vñ fluuius quū sit paruū & modicus q̄ de primo fonte p̄mo effluē incipit q̄to tñ a suo p̄cipio pl' elonga' p̄ aquarū influentiā plus crescit vt p̄ in dambio germanie fluuiū de quo dic ysid li. xiiij. ca. p̄nt. q̄ a germanicis montibus ex parte occidentis orit ex fonte paruo per gens d̄m orientē. Iy. fluuios in se recipit & vñ hostijs in ponticu mare fluit. Vtilis est aut̄ omnis fluuius q̄ diu riparū suarū terminos non excedit. Sed q̄n̄ ymbria munda cione seu mūnū resoluēde terminos aluei sui egredit & tunc vicine terre planiciē destruit sepūs & submergit. Sūt aut̄ flumina duo ḡna vt dicit ysid li. xiiij. ca. p̄nt. Vñ dicit flumen viuū de quo virgilius. Donec me flumine viuo abluero &c. Aliud est torrens aqua sc; cū impetu veniens & recedens dicit aut̄ torrens quia pluuia crescit siccitate vero torrescit id est arefcit. Est aut̄ deatelsus torētis impetuosus & fortis. et ideo quelibet sibi obuiācia diruit & cū impetu secū trahit vbi aut̄ fluit terrā deuat & corodit & lapillos ac paleas coaccruās post se vesti ḡia d̄linq̄t vias destruit vicina m̄git in mare descēdit.

De amne

Amnis aut̄ dicit fluuius nemore et frondibz edimitus siue circūseptus vt dicit ysid. sic ex amenitate v̄tatis iuxta que habūdant herbe medicinales volucres siluestres m̄dificat. In cuius decursu fere potū sumētes vel fetuore estus se refectant ex cuius vicinitate ibi habūdant pasca et suū vigore et virore diuiciū retinent et cōseruāt. Sūt aut̄ quedā flumina de quibus sp̄alit fit mēcio in scriptura sicut phison ḡion tigris doris euphrates iordānis &c.

Est aut phison ganges fluius vt dicit ysid.
li. xiiij. a ganganto rege dicitur. Ganges hic
epiens de paradiso circuit terra euilath moie
scz regiois. Et dicit phison idest cetera. q̄a
decē m se recipit flumina. Interpretat etiā
mutatio oris. qz mutat a facie quā hz in pa
diso. h' tribo mod' sicut dicit magister i h' h' t.
In colozee quia alibi clatus. alibi obscurus
alibi turbidus. In g'itara quia alibi puus
alibi magn' a diffusus. Et in sensu q̄a alibi
frigidus. alibi aliud. Dicit fluius habūdat
a venulis aureis a gēmis p̄ciosis. in cui' etiā
litoribz crescūt arbores a herbe med' icāales.

De gion qui a nilus dicitur.

Onon qui et nilus ē fluius mesopo
tamie de paradiso epies. Et dicitur hiat
terra vel terreus. quia turbidus ē et
limosus. Oriē aut non paul ab athlan. et
circuit terra ethiopiae a descendit per egiptū
et irrigat plana eius. Vñ dicit iero. sup amos
scz ibi defluet quasi riuus egipti. Nilus
dispositio dei totā egiptū semel in anno ir
rigat. cumulis arenaz claudētibz hostia ei
ne defluat i mare. post irrigacoē aut solutis
cumulis redit in a lucā suū. a sic tandē mare
ingrediens a mari absorbetur. Dicit fluius
nutrit reptilia multā no cūa a venosa sicut
cocodrillos et bestiolā que dicit em' eos. de
quo dicit ysid. li. xij. ca. ij. Em' eos inquit
est bestiola ex eo nūcipata qz in aquis v'seē
et marie in nilo. que si muenerit cocodrillū
dominē. volutat se in luto primo a intrat
per os eius in ventrē et arripit oīa interiora
eius a sic morit. Dicit etiā glosa sup. xxxij.
ca. eccl. qz gion qui est nilus fluius turbu
lentus est. a multū otahit limi vnde limo
sitas racione quā seā ducit terrā per quā
transit frugifera a valde fertilē facit.

De tigris.

Tigris fluius est mesopotamie de
paradiso egipti p̄git oīa affricos
vt dicit oīa. qui post multos circuitus
intat mare rubrū. Vocat aut hoc noie
ppter impetū a velocitatem ad instar tigris
animalis in impetu p̄uarentis. Dicit
autē iosephus. qz tigris oriē in armenia ex
eodē fonte q̄ oriē euphrates a vocat tiglath
qz sonat acutū vel āgustū. auerit ei angustā
et acutē ad modum sagitte ppter qz tigris
lingua p̄cia idest velox vel sagitta nūcipat.

De euphrate.

Euphrates ē fluius mesopotamie de
paradiso epiens. copiosissimus in gē
mis. qui per mediā babiloniā fluit
hic ab v̄tate nomē accepit. nam hebraice

euphrata frugifer dicit a interpretat. meso
potamiā aut fluit in quibusdā locis a rigat
sicut nilus egiptū. Salusti' aut auctor cer
tissimus asserit tigrē a euphratē de vno fonte
manare in armenia. qui p̄ diuersa loca ex
eūtes spacio multoz n̄liū in medio delecto
terra aut que ab ipsis ambiē mesopotamia
dicitur. Quasiqz ysid. li. xiiij. ca. penultimo.

De dorice.

Dorice est fluius scdm glosam sup
eccl. xxxij. qui alio noie dicit araris
vel amphiz. amms armenie. qui oriē
ex eodem monte cū euphrate sic dicitur. eo qz
capacitate oīa p̄sternit vt dicit ysid. li. xiiij.
Vnde cū alexander eū vellet trasgredi ponte
fabriato. tanta violēcia inūdauit vt pontē
diruēt. Dicit breuibz iteruallis ab euphratis
ortu caput tollit ac deū in caspiū mare fluit
vt dicit ysid. ibidē. Dorice aut dicit a grecis
a p̄te terre ipsor. Nam illa patria vbi fluit
lingua ipsor dorica vocat vt dicit glosa sup. eccl.
xxxij. Dicit fluius quasi quoddam brachiū
videē esse tigris vel euphratis vel vtriusqz
ex eodē fonte in armenia oriē. ppter quod
dicit habūdat gēmis a herbis aromaticis
quarū vsus conuenit medicine. Dorice autē
medicamentū generacois interpretat. Hec
dicitur itaqz tigrē vel euphratē epine de paradiso
dicit a prodire.

De iordane.

Iordanis iudee fluius a duobz fo
ntibz quoz vnus ior alter dan vocat
Iordanis notatus est vt dicit ysid.
li. xiiij. Nasce aut sub libano monte. diu
dere a babilō a iudeā. qui p̄ multos circuitus
supra iberico in mare mortuū inluit. qz ipsū
absorbet penitus a oīumit. Dicit fluius tpe
messis triticee. que solet in palestina vñali
tempe iam maturecere oīuē plus solito
habūdat quod accidit ex ymbribz serotini
mundacione et ex niuū resolutione. sicut
dicit in hystoria. a in glosa sup. iosepho tercio
dicit. Iordanis ripas aluē sui tempe messis
imp̄ueat qz. Et eccl. xxxij. fere dicit ior
Dicit fluius ē in multis p̄uilegiatus. p̄mo
quia regione fidelū iudeoz. a regione incre
dulor iudeoz scz ab arabia sepauit. scdo qz
coīa filijs israhel se aperuit. a eis ad terram
promissionis transi p̄tens. in arche dñi
et populi p̄sencia se diuisit vt dicit ioseph
ij. Tercio quia septim na aman sui abluīt
et mundauit. iij. reg. Quarto quia per sui
diffusionē sanctitati helye a elysei testimo
niū p̄hibuit. quia vtriusqz impio obediuit
vt p̄. iij. reg. ij. Quinto quia fere oīa natura
aliarū aquarū non abicondit in fundo suo.

pmmo usq; ad sua suspiciōe illud remittēs p
phete qui p̄bideat ipm vt recipet eleuauit
vt legit. iij. reg. vi. ca. q̄a ex oractu mūdiss
me camis domini factificati meruit. q̄ medi
ante dominū vim regnatiuā aq̄s contulit q̄ hu
mane salutis sacramētū i aq̄ fieri ordinauit
vt patz. luc. ij. vij. q̄a in iordane iohs. bap.
et celos aptos videre q̄ uocē p̄ris audire me
ruit. q̄n̄ toci⁹ t̄m̄tatis ministeriū mbaptisā
do dñm intellexit. Sūt et alia flūia q̄ nomi
nāē in scriptura sicut sūt abana q̄ pharphar
que sūt flūiū syrie fluētes iuxta damascum
quoy subductione q̄ti damasceni irrigant
et multipli genere herbaz et arborū ac fruc
tuū multiplicatōe fecundat. de hīs dicit

De gazan iij. reg. v.
Gazan est flūiū mediorū quū alio nōie
dicit dyaples q̄ a q̄dā rege medoz sic uocat⁹
est. oritur autē in oriente et tubo mari epi
pitar in ymaulis autem sitis super hunc flu
uū due trib⁹ et dimidia q̄ asalmassar. re
ge assyrioz captiue in assyrios sunt ducte
permanere epules sunt coacte. vt patet. iij.
reg. xvij. sicut due tribus captiuitate a na
buger. super flūiūm chobar in babiloniā
suerūt mltis tēpōrib⁹ colloate vt patz in
ezei. ē aut chobar flūiū babilōie p̄ palu
des babilōie se diffūdēs a tygri vel eufrate
cētū ducēs ac i vnū ipoz itez rediēs sū cadēs
vt dicit iero. sup. eze. flūiū aut chobar p̄
te sui lictoris habundat salicibus et arētis
sicut dicit sup loam illum ysa. xvij. vltra
torrētē salicis ducetis hunc torrētē uocat
babilōie flūmē super quod rediēs popul⁹
dei n̄ ē sultat p̄mo ploāt h̄c scripti ē super flu
mīa babilōis et c. sūt et alia flūia mltū faōsa
h̄ de ill h̄ tacē q̄ d̄ eis mōe; i biblia n̄ habē

De lacu in generale
Lacus est latentiū aquarū receptibili
um in quo aqua t̄tinet. hic fluctib⁹
admisceē vt dicit ysid. li. xij. q̄p̄ gce
ci lūiū si stagnū uocant. nā fontes labūt in
flumina. flūina uero in freta discurrūt. lac⁹
aut stat in loco nec fluūt et ideo dicitur est la
cus q̄si aque loc⁹ vt dicit ysid. aquas enim
quas statuerendo vel influendo recipit alias
nō t̄nsfundit. pisces autē lacuales vt dicit
ost. min⁹ sunt laudabiles q̄ flūuiales. nam
sua limofitate pisces quos nutrit q̄si limūm
sapi ētes reddūt. herbas sup. uas gignit in
quib⁹ ranas et p̄millos mltos nutrit aqua
fluens lacis sub intās et influens ipoz aq̄s
recen ciores efficit et ipsas a corruptione cul
todit. ex nimia uero aquarū recepōe fr̄quē
ter ripa stagni rūpif et q̄cquid diuicius int⁹

nutritū est subito inanif. A qua aut lacualis
ceteris est grossior et aquis flūuialib⁹ ad po
tandū min⁹ laudabilis ex p̄. nā talis pot⁹
sepe assumptus multas ḡiat i corpe passōes
vt patz. sup. li. v. de aque potu. Cōtrahit aut
aqua lacualis diūsas v̄tutes ex fundo et fitu
ybi r̄colligē. sicut exēplificat ysid. li. xij.
c. iij. de diūsitatē aquarū dicens. In ethiopia
inqt lacus est quo p̄fusa corpe uelut oleo ni
tescunt. tamē eā lac⁹ est in africa qui ano
ms facit uoces. Itē in ytaia est lacus qui bi
bentib⁹ aquā ip̄s⁹ rediū vim facit in catinis
paludib⁹ iūmētōy vngulas indurari debent.
Itē i affaltido lacu iudee nichil viuū habēs
animā mergi p̄t. In ysid. idē uero est stagnū
q̄ nichil natat h̄ omnia submergūt. intra co
mētē lacus est in die ter amar⁹ et tōciēs d̄
ulcis hec omia ēc̄tat ysid. i. li. et. c. sup. dic
to. hec autē et alie similes aq̄z putraliū et
lacualū diūsitates accēdūt ex varia q̄litate
renaz terre p̄ q̄s t̄nsūt tales aque vel a na
tūa et dispoñōe sibi p̄ aq̄ hūi⁹ d̄i r̄colligē

De lacu asphalti
De asphalti mare mortuū nūcupat
mare p̄pter eius magnā d̄nē et p̄
fūditatē. in mortuū q̄a nichil ḡigme vi
uū nichil em̄ recipit ex genere viuētū. unde
nec pisces habet nec uluces. sed quādo cū
q̄z viuēcia mergendo tēp̄taueris q̄aiq; arte
statū r̄stliūt. et q̄uis uelut illa cōuesti
exaciūt. sed neq; a uentis mouet bitumine
turbinis uentis r̄stlētē q̄ omnis aq̄ stāgna
tur neq; nauigacionis paciēs est q̄a omnia
uicia cetera in p̄fūdū mergūt neq; uatēriā
aliq̄ sustinet nisi q̄ bitumie illustrat. ex factā
lucē nā i eo submergi. accēsā uero sup. nata
te d̄iant. hic locū asphalti. bituminis uocat⁹
q̄a mare salinariū est i iudea int. p̄recho
e. zachā. lōgītudo ei⁹ vsq; ad 3000 as arabie
digie stadis septigētis et lxxx. latitudo ei⁹
stadis. c. xl vsq; ad uicima 3000 moz. huc
vsq; ysid. li. xij. m. c. de subuētōe 30 d̄ moz
i sine. Dic lac⁹ niḡs glebas bituminis euomit
et ideo lac⁹ asphaltides dicitur. in cui⁹ ripa
poma arboribus nata vsq; ad maturitatē. co
loris sunt uiri d̄is que si ma. tum i cibus fauū
las itus inuenies vū ait ioseph⁹. fabula tre
3000 mozū h̄de habet. simile dicit m. glo. sup.
secūdā petri. ij. c. sup. locū illū ciuitatis 3000
moz in d̄nētē rediēs r̄. seruare adhuc uolūt
domin⁹ regionem cōtraposita sp̄e; pristinae p̄
ne. nascunt ibi poma pulcherrima que ex se
cupiditate edēbi spectātibus generat q̄ si car
pas faciliunt et r̄soluūtur in d̄nētēm fumū
q̄z exaciūt quāsi ad huc ardeant

De lacu tiberiadis

Lacus tiberiadis ab opido tiberiadis est vocatus. quod hndā herodes in honore tiberij cesaris obdidit. Est autem stagnum maximū siue lacus omnino lacubus in iudea salubrior et ad sanitatē corporū effizacior. Circuit autē stadia. l. x. vt dicit phid. li. xiiij.

De stagno genesar

Sagnū genesar vt dicit ibide ē lacus amplissimū in iudea qui longitudine. l. x. stadiis extendit. Latitudine. l. x. diffusio ē. aquis crispantibus aut nō ventis. h de ipso sibi excripsit. Unde et genesar dicitur greco vocabulo quod genestas sibi autē. demiqz per diffusioem spacia lacus frequētibz auris spūantibus agitāt. Vn purior est hauser eius et dulcior ac abilior ad potandū hucusqz phid. apē magnitudinē vero eius sepe i ewā mare dicitur. nō qz sit mare sed potū qdam est magna iordanis refluxio vt dicit glo. sup. io. c. vi. Consuetudo est autē hebreoz omne talem aquū congregacionē vocare mare. Et ideo sepe maris nomine nūcupat.

De piscina

Piscina est aqua ad nutriendū pisces collecta quous p antifructum aqua colly lectio nō habens pisces piscina sepe dicitur vt dicit phid. Ad bonitatē autē piscine episcopus sibi soliditas. aque ifluētis puritas. et i. l. u. ende cōtinuitas. Vbi enim sūdus est limosus et paludosus pisces saprosi nullatē nutriūt. Vbi enim recens aqua nō fluit aque stātes et nō morte de facili corrupūt. Et ideo ad piscie renouacionē p canalas et fistulas aqz dulces et vātes induūt. v. allibus et aggeribus ne effluētis aqz effluāt piscinaz ter. mm. mnuūt.

Riuus a rigādo ē dicitur vt dicit phid. nā a forte l. a riuo fluit dicitur vt inde dicitur irriget. natūā ei ē e fectū sui origis sapit riuū. A fōtali origie mediāte riuo pcedit fluit sū lac. vt dicit asel. Est autē riuū imūdiū tūaz purgāt. tūz seūdāt. pot. aialibus et auiū multatū. v. viciis et pulcritudis i herbis et floribus obseruat. sapilloz et arenulaz at tractiuus.

De fluctu

Fluctus a flatu ē dicitur. Vētoz enim impulsu aqz agitate fluctuat. qz in rns li. quoz qz sp in motu ē. vāat vnda. Et ē vnda ab eūdo dicitur eo qz cōstua agitacōe mota nūqz quiescit vt dicit phid. li. xiiij. fluctus aut mutuo se collidunt vt nūc sursum nunc deorsū mutuo se agitent et impallunt et ex foz qz i allisione mutuo spumam ex se gignunt.

Arenulas et varias fundi pncipales scū ad miscēdo sursum ferūt pisces allidūt et ex motū sui in partu meliores reddūt ex ventosi aeris subintactione fluctuantemescūt et hinc venti in partū nūc ascēdūt vūc descēdūt ex cōuallioē mutua aeris cōitant et vntū gignūt. Naues eleuant et ad ripas depmūt et licetora se cum stēpitu ostēgūt semp sūt in motu et quiescere nō possūt. aut em pmit de hciūt aut vndiqz se agitat et diffundunt.

De gurgite

Gurgites est in flūie locus altus siue pfūdus. a gurgite gurgites est dicitur vt dicit phid. eo qz aqz in fluentes absorbeat et absorbas iterato reuomat et remittat. Vn ppter sui pfūditatē motu circulari et refluxo creasere ppter qd natates de facili ingurgite piclitas. Ingurgite etiam pisces maxie se occultant et vix qz diu gurgite nō exiunt capiuūt.

De drame

Drames est pncipaliter aque seu flūis deorsus et reclusus optinuis a forte epies ac meatus sui alueuū nō relinquēs a fonte enim effluere incipit et quousqz mare intrauerit infm aluei sui limites cōtinue fluit nō desistit. fundū suū cōruat et cōsumit. nā a iūgio maxime dicitur. pisces maiores nutrit quia recencioem aquā et sūdum puriorē habere gñalit cōsueūt. cū maior impetu fluit qz aliqz alia ps aqz et ideo naues atz lignoz stēues celerius secum trahit et ideo trames dicit a traho as. vel ab tūlmeto tis. qz oia imposita trahit celeritate et tūlmetit quanto enim aque cursus in suo tramite ē recencior tūto ē velocior et oia velocius scū ducit siue trahit.

De alluione

Alluio alluionis ē hec alluioes dicitur latēs et lēta aqz i vndācia ab alluēdo vel abluēdo dicitur. abluūt enim tēta p qz tūlit et abluēdo cōsumit. Vnde sub terranea ripaz cōsūpcio ex aqz facta a lluio dicitur. Job. xiiij. alluione paulatī terra cōsūcē rē. qz ito autē p absconditas ripaz cōuūitates meliori fluxu se difundit tanto periculosius lit totis sollicitatem dissipat et dissoluit nam ripz suphicies ex teruis solida credidē qz eius cōsūpcio interior nō videt sed ideo ps calcāris ripam facilius labit. qz cōsūpta interiori soliditate latens vacuitas non cauet vt dicit thecēd.

De abyssu

Abyssus est aquarum pfunditas in pētrabilis a qz fōtes flūia oriūt. oēs enim aqz de abyssu exiūt et potētias vnas ad matricem abyssu rēuūt vt dicit phid. li. xiiij.

Lib B

Unde dicitur abissus quasi abissus. quia eius profunditas videri non potest. Unde dicitur abissus quasi si bisso id est sine candore. quia propter minimam distantiam a fonte luminis. lucis pulchritudine caret et decore ut dicitur Io. d. am. Abissus nichil aliud est quam aqua multa cuius finis est inprehensibilis et inuisibilis. quia ad eius terminum lucis diffusio non attingit. Vel dicitur abissus quasi si base. quia eius fundamentum et sustentatio sensu non videtur. Et ideo propter ordinem materiae quae in principio non erat forma determinate distincta abissus ab augustinus est vocata propter quod dicitur in libro confess. xij. Abissus est corporale illud quod fecit deus ut esset materia corporum rerum informis sui ordine et sui luce. Unde abissus idem est quod prima materia ut dicitur augustinus in libro de symbolis. Terre inquit et abissi nomine materiam nuncupavit. que de nichilo facta est. ut ordinatissimo dei munere primo capacitatis formatum fieret. et deinde formatum quocumque sunt formata unde eadem materia aqua est dicta tum quia fluida tum etiam quia omnis forme est susceptiva. Unde dicebat terra propter naturalem stabilitatem vel soliditatem secundum quam erat generaci omni et corruptioi subiectiva. Abissus propter informitatem. quia nulla erat forma distincta dicebat et aqua. propter formacionis possibilitatem in qua erat omnis forme et qualitatis potentia licet receptiva ut dicit augustinus. Abissus itaque ex se habet obscuritatem. profunditatem omnium aquarum et fluuioy capacitate insatiabilitatem. quae nunquam tot aquas recipit. qui plures recipere possit insatiabilitatem inephaustibilitatem omnium insatiabilitatem.

De mari

Mare est aquarum collectio tam dulcium quam salinarum ut dicitur philosophus libro xij. Propter autem dicitur mare eo quod aquae eius sunt amarae ut dicitur ibidem. Et sequitur. vocatur autem mare equorum ab equalitate. eo quod equaliter sursum est. Quia enim aquae maris fluctuant. velut motus erigant. sed aetatis temperatibus iterum adequantur ut dicitur idem. Idem autem dicitur pelagus quasi pellens undas. quia in mari fit undarum et procellarum motus continuus et impullus. Hare autem ut dicitur idem ibidem. quibus omnium fontium in se recipiat aquas et flumina ex tanto tamen aquarum cursu non suscipit incrementum. Quod accidit ex hoc vel quia eius magnitudo influentes undas non sentiat vel quia amara unda fluentium consumat. vel quia ipse nubes multam aquositate ad se attrahunt siue quod illas auferant partem venti propter sol efficitur seu quia aquae dulces per occultas quedam foramina poolate edeant ad capita fluuioy et sic

tum reuolunt. Quasi philosophus libro xij. Sed et ambrosius autem et basilium in exameron. mare est aquarum aggregatio multiplicata per diuersa loca et nomina. sed tamen continuat una semper mota vaga sonora. spumosa in fluxu et refluxu lutea natura imitans. cuius virtute et influencia cohibetur. Est autem mare caput et hospitium fluuioy. fons ymbrium. quo sibi disceptantes populi copulant subsidium in necessitatibus. refugium in periculis. itinereis operibus. laborantis luctum. De mari etiam dicitur aris in libro metho. Omnium aquarum mare est principium et origo et est aquarum quae et diuiditur in reliqua maria. Causa autem propter quod fit in mari salitudo et amaritudo est. quia vapor est duo vapores. humidus vapor et siccus. subtilis et aquosus resoluuntur pars subtilior per motum solis et remanet grossior et calore solis autem calefacit efficit salum quod remanet et amara ut sudor et vrina ex adustione fit enim res amara quam emanent partes terrestres aduste aqueis et insipidis partibus assuptis et de amaritudine per adustionis intentionem fit salitudo ut patet in cinere in quo aqua colata sentitur salia. Item aris in eodem. Aqua maris salia grauior est aqua dulci. quia haec grauior. illa vero subtilior. cuius signum est quia ouum natat in aqua salia et non in dulci. et profundius submergitur nauis cadens in aqua dulci quam in salia. Et idem in mari mortuo non mergitur animal nec generatur. quia vnicuique in eo siccitas. Item in libro de animalibus. In mari est aqua et potest ab eo extrahi salitudo. quam si homo acciperet vas terrenum. nouum. crudum et clausum eius officium et eiceret ipsum vas in mari per diem et noctem. intrabit in ipsum aqua dulcis. Item idem in libro metho. Aquae dulces eleuantur propter leuitatem suam sursum et aquae salae descendunt propter grauitatem suam deorsum et quod saluum est remanet in terra et dulce euaporat. Item idem libro de elementis. Hare in actionibus suis imitatur naturam lune. Quod patet. quia quancumque luna oritur in aliqua hora diei vel noctis tunc flumen ingrediens mare in illa regione in qua oritur luna extendit ipsum mare. ita quod aqua illius fluminis vadit ad partem loci a quo auertit ac si esset per violentiam repulsa. et autem est luna in cardine inferiori incipit aqua diminui sicut quia luna vult oriri. aqua incipit augmentari unde sicut ferrum sequitur adamantem ita mare cursu lune sequitur et virtute. quere supra in causa de luna. Item insipidat quoque mare post ascensum stelle que vocatur canicula et mutat colorem et efficit nunc viridem. nunc caeruleum nunc turbidum. nunc clarum. Item macrobius in libro ciceronis. Oceanus in incrementum lune.

ordinem istum tenet Nam primo die crescentis lune fit copiosior solito quia tunc mare plenum est in summo deinde minuitur sedo et sic descendendo minuitur usque ad diem septimum et tunc est maxime in ultimo defectu Incipit autem paulatim crescere iterum usque ad diem septimum Dies itaque quo luna est xiiij quia totaliter est plena est iterum mare in suo augmento summo et iterum incipit minui per dies septem alios ita quia luna est xxi est iterum in suo minimo Et iterum vero crescendo incipit ascendere per septem alios dies ita quia luna est xxxviii tunc iterum est in suo summo et sic semper mare quatuor recipit immutationes quolibet mense duas scilicet crescendo et duas in decrescendo secundum augmentum vel decrementum ipsius lune Semper itaque est mare in suo augmento et viget quia luna plena est lumine vel sua celum ut in nouilunio vel versus terram ut in plenilunio fieri solent Et pro luna in susceptione huius in amissione luminis sui plus proficit vel deficit tanto magis crescit amplius aut decrescit Item mare secundum artem in li. v. de generatione mundi et litus habet durum solidum et arenosum et signum huius quod mare sit saluum super arenas est quia optinuerunt in eo partes terre facte quae sunt salae et epistemia a quibus dicitur uisitatum per partes suas et ideo terra maris propinqua arenosa est Inter partes vero eius arenolas diuersi lapides et gemme nite vitruis procreantur et arenae attritu polite per yndaz malis motu ad litora iactantur Quae istas autem maris proprietates sunt quedam alie communes et omnibus ferre notae quas tamen propter simplices bonum putauit hic apponere ut materia habeat aliquam misturam per eas similitudinem simplicibus suadet Est itaque mare sui ipsius purgatiuum Dia enim ab aerea et imunda et motu discutit per motus violentiam expellit ut dicit georgius Item mare est sui per occultissimas uenas sui abissi diffusiuum et tam fontibus quam fluminibus materia sui fluxus continuo ministratiuum ut dicit ieronymus super ecclesiasticum Item mare est animantiu et monstrorum multitudine formae productiuum Mare enim longe producit monstra et mira quae facit ipsa terra sicut dicit taban super ecclesiasticum xliij. ibi Illuc preclara et mirabilia opera et varia bestiarum generantur Et in psalmo Illuc reptilia quorum non est numerus Item quous mare substantia alter sit molle et liquidum durissimam tamen terram animantiu quod in animantiu est generatiuum ut patet in conchilibus et piscibus duce teste et in lapidibus et gemmis quas emittit Item mare quous in se non sit portabile vel

delectabile quantum ad gustum est tamen utile quo ad effectum Multum enim infirmitatum est curatiuum sanat enim ydropicos ulcerosos et alios scabiosos ut dicit ostentat multos alios curat Item mare quous ex se fit saluum et amara per dulcedinem tamen uenarum terre per quas transit est sui saporis immutatiuum dulcedinem ei quodam contrahit ex colacione terre per quam transit ut dicit macrobius et aris Item mare quantum amaraque fit miseri dum aut amara piscium tamen dulcium est nutritiuum latente enim habet dulcedinem quam suggerentes pisces contrahunt nutrimentum agrum et saporis ut dicit ambrusius Item mare mobile est et inquietum et ex suo motu est suae substantiae a corruptionis periculo conseruatiuum quia ex continuatione motus subtiliatur et sic ne putrescat a corruptibili vicio conseruat Item cum sit liquidum et male terminabile tamen per seipsum sistit et non per alium propter quod ultra litora suorum terminos non est de facili processiuum sicut dicitur pro u. vij. Ieremias v. Job xxxviii. Item salitudine et amaritudine sua est dulcedinis fontium et aliarum aquarum influentium aborsiuum tanto enim reputatur aqua fluens alioquin quanto plus a maris introitu elongatur Item ex collisione et mutua reiteratione suorum brachiorum quibus cingit terram est ventorum contrariorum generatiuum ut dicit lxxv. Item inconuetis mare maxime est nociuum est enim timoris in assuum et doloris capitis generatiuum vomitus et nauisae productiuum appetitus cibi et potus ablatiuum Item ex uaporatione fumosi tatum quas emittit est nebulae et nubium generatiuum caliginis et obscuritatis in aere inductiuum et radiu solis interceptiuum caloris solaris repressiuum Item colorem proprium non habens pro qualitate ventorum est sui coloris mutatiuum nam modo flauum est modo lutulentum modo atrium ut dicit ysaia li. xiiij. Item mare multorum periculorum est in se contentiuum modico enim flauenti reddidit tempestuosum percellisum feruidum et tumultuosum Et ideo mare factum dicitur ut dicit ysaia li. scilicet feruidum habens motum ut patet in mari siculo in quo propter maris feruorem strepitum faciente scilla et caribdis esse dicuntur que sunt duo loca periculosa in quibus multe naues facillime periclitantur Est autem scilla ingens solum in mari eminens multa habens promuntoria siue capita ab que collecti fluctus horrendum strepitum faciunt cui naues aliquo casu impingentes et nauis fragio non euadunt Caribdis uero est dicitur in eo quod uergitibus occidit naues forbeat

Est em ibi wraginosu & quasi refluxu in se
 tortuosu. & ideo naues ibi traseunt sibi at
 trahit & in se deglutit. ac deinde mergit. tee
 in die fluctus erigit & ter absorbet. Na aqs
 accipiat vt euomat. iteato vomit vt rursus
 accipiat vt dicit ysid. li. iij. m. ca. de estubo
 maris & factis. Item aliud notabile piculu
 occurrat in mari scz mequalitas fundi. qm in
 aliquo loco aqua e pfundissima & stati iux
 illu locu vij est vadosa. et hoc piculu fietis
 vocat. & eo q ibi arene in annulos otrahunt
 Sietis ei grece ide e qd tractus Et dicit pa
 pias. q tales fietes sunt i mari egiptioo &
 ei admiscen. Ex quo pz. q piculosus e ma
 ris tñstus tu ppter iacentes scopulos. im
 ecia ppter arenaz amulos sub aqua parit
 aduatos. qz in talibz locis naues citissime
 ofringunt. Itē aliud piculu dicit bithalassu
 qm scz nauis onusta ipingit in fundu multu
 bitumiosu & limosu. qa ppt limi tenacite no
 potest se erimere aut exire vñ dic hugo q bi
 thalassu e vestigiū limo impressu. Glosa tñ
 sup act. xvij. dicit q bithalassu e ouesus
 duoz mariu. Magister vero in hyst. xij. dic
 q bithalassu dicit lingua terre in mari pte
 la hinc & in mari cetero ata & di bithalassu
 qm mare bithu. tee iteictu diuisu thalassu
 em grece maē sonat. Qñ exzo in bithalassu
 offendit nauis manet immobilis prom. sed
 puppis frangit. retro maris impetu vniētis
 hinc dicit magister ibi de. Item tñstas
 generalit paciunt periculu. aut racione maīs
 aut racione aeris. aut racione nauis. Nam
 si mare fuerit scopulosu vñdqz rupibus et
 lapris impeditu non sū periculo ptranse. aut
 si fundu habueit inequale. nūc amulis are
 nolīs eleuatū. nunc vero ab modū wragis
 depressu et pfundatu. de facili transitus ipe
 dit. sed qm mare in sua superficie subintātibz
 ventis efficiē nimis tumidū & vñdis sese al
 lidentibus & mutuo se dactentibus fit nimis
 pcellosu. Nauis fluctibus ascendētibus et
 descendētibus piculose exponit. quia sepe aut
 cōuatiē. aut a pcellis ottrahis oportet. Item
 accidit piculu ex aura turbulēta. Nam tem
 pte tempestuoso & obscuro & nebuloso mari
 se committere solet esse plurimū periculosum
 potissime qm nauis pceptis fert in periculu
 et periculu non videt. maxime qm venti ottra
 hū casu aliquo ceunt. quia certū naufragiū
 tunc timeē. Quanto aut nauis per vnius
 venti impulsū mouet versus portū tanto per
 fectius venti ottrah impetu oppellit ad preci
 picu aut salte inter ottrahos fluctus in picu
 lo diuicius detinetur. Item adducit periculu

nauis de ferentis debilitas et insufficiencia
 Non em tutu est se committere super mare na
 uale nimis parue vel paruule siue fragili &
 ofracte. quia talis nauis no est secura iutee
 seuentis. pcellas maris. qm vel ppter pu
 tate sua fluctibus opprimē & subuertit aut
 ppter fragilitate vento & aquatu impetu cō
 stringit. aut ppt rimaz & foraminū multipli
 citate. aquaz subintanciu pondere ad yma
 demergit. vel saltē ad portū in tali nauia la
 tardius puenitur. & precipue qm in tali nau
 boni naucleri et gnari presencia non habet
 Tunc ei summū in mari est periculu. qm na
 uis hz imperitū gubernatore & incircūspectū
 Dñs & multis alijs incōmodis subiacet mā
 re tā mediterraneū q oceanū vt dicit ysid.
 Vocat aut tam grece q latini mare oceanū
 eo q in modū circuli ambit orbem. Cōtā ei
 spētā nostri habitabilis circuit oceanus a
 celestare sic dicit. eo q ocius circueat & dif
 ferat vel qa purpureo colore nitet oceanū
 qm ceanū. & teli circū? vt dic ysid. li. iij. h
 oceanū hōras terraz āplecti. alternis estubo
 accedit & recedit respitantibus aut in pfundū
 ventis. aut remouet maria. aut absorbet.
 Et quās vñū fit mare qm ad sui otinuad
 onē. tñ ppter multitudine eius sinus de pri
 mis regionibus diuersa vocabula sumpit.
 Ut mare galliā a galliis. & mare britaniā
 a britanis. sic & gadiaū mare a gadibus est
 dictū vbi primo ab oceano maris magni
 lumen aperit. vbi ai hercules puenisset colū
 nas ibi posuit. sperans ibi terre esse finem.
 Quasiqz ysidorus libro. iij.
De mari magno siue mediterraneo
 Mare magnū siue mediterraneū e qd
 ab octasu ab oceano fluit. & in me
 ridiē regit. deinde ad septentrionē
 tendit. qd inde magnū appella. quia cetera
 maria in opacoē illius sunt minora. Dicit
 autē mediterraneū quia per mediā terrā vsq
 ad orientē perfundit. a hā. affricā terminās
 et europā. cuius prime ptis sinus quā in his
 pania perfundit. ybericus et balenarchus
 appellat. deinde galliā qui narbonensem
 prouinciā alluit. post ligustias qui iuxta
 vrbem ianuā est proximus et vicinus. post
 est crenus qui ytalīā attingit. Inde siculus
 qui vsqz ad cretā a sicilia vadit. qui post
 in pamphiliā et egiptū se extendit. deinde
 versus septentrionē magnis amphractibus se
 etorquet & tandē iuxta greciā & ylliriā in an
 gustas septē stadioz ottingit seu coartat
 deinde diffusus equare pauci versus strigē
 et facit apontide qui mox in quinquaginta

passus coartat fitq; lasso? tradius q; loc? dicit pponides eo q; preuit mare pontial et precebit Id dicit lophoz a tristu stricto et angustis meatib; loū vt dicit ysid. Inde diffundit sinus potius amplissim? a tergo habens meotides paludes. qd mare ex multitudine fluminū et aquarū dulciū influentiū dulcius ē atq; amplius nebulosū atq; pter focas et delphinos alias teluas marinas maiores non patit. Sicut autē terra cū sit vna pro diuersis locis varijs vocat vocabul ita pro varijs regionib; hoc mare magnū diuersis noibus nūcipat. Quatuor ysid. li. xij. Sinus vero maris dicunt maiores recessus vt in mari mediterraneo yonic? ab yō rege grecie sic dicitur Iones autē dicunt athenensēs. vnde yonicū mare ab yonia vsq; in siciliā dilatat. In oceano vero maximus ē sinus caspeus. indicus. phisus. ambicus. quū et mare rubrū dicit. subz autē mare est vna cū eo q; sit totius vnois infectū. non tū tale habet naturā qualē videt ostendere. sed ex vicinis litorib; vicat gurges atq; inficit quia omnis terra que circumstat rubra est et sanguineo colorē propina et vicina. Inde ei minū acutissimū excepit et alij colores quibus pictura variat. vnde cū terra talē habet naturā ex fluctib; litus dissoluentib; mais substantiā rubrificat. Ob hoc etiā in hys litorib; gēme rubre inueniunt. Nam huius lapilli humo inuoluti cū inter arenulas sint attriti. maris colorē retinet atq; fundi. Hoc mare in duos sinus diuidit. vnus ē phisus ab oriente quē parte inhabitant. alius ab occidente ambicus quē arabes incolūt et frequerant vt dicit ysid. li. xij.

De pelago.

Pelagus est latitudo maris siue litō et sū porū vt dicit ysid. sumā habens profunditatē instabilitatē et motus cōtinuatē multoz vaporū et fumo tactū genēs densitatē ex quibus atrahit obnubilacōez et obscuritatē. ex ventoz varietate recipiens coloris mutabilitatē. et ex collisione vndaz ipumaz agēzās in superficie leuitatē et cumuloositatē emittens et sonoritatem. tum uluosū em est pelagus et sonoz inquietū et periculosū sicut de mare superius dictum est.

De gutta.

Gutta est minima maris vel aque si pluuie partiaula a totalitate sua per aliquā violentiā separata. que quidē vt dicit ysid. gutta dicit quā stat aut pendet de cœtis aut arboribus ac si esset glutinosa stilla vero dicit dū cadit. hinc et stillicidū

dicit quā stilla cadēs. Tā stilla vero quā gutta a nube aquosa vi caloris siue impetu venti resoluta suo pondere inferiora petit. et dū in cadendo ē nomē stille. in stādo autē vel pēdendo optinet nomē gutte. Stillā autē siue gutta in substantia ē humida et clara et diaphana forma rotunda. q̄titate modica. virtute magna. Nam terra sup quā cadit humectat et foandat. radices et scia nutrit et ingrosat. viret in herbis et arboribus et plantis vegetat et conseruat. pisces in mari reficit et recreat. ostrea impingat ac in eis margaritā generat vt dicit ysid. maxime gutta totis. cū sit in se mollissima ex frequēti tamē casu penetat durissima iuxta illud. Gutta cauat lapidem non vi sed sepe cadendo.

De spuma.

Spuma est dicta. eo q; spumat vt dicit ysid. ex sordibus em aque generatur. vnde et mustum et ea que coquunt spuma purgant. fit autē spuma ppter interclusiōē. siue venti interclusi in aque superficie motū aliquo agitate. vnde ppter inclusi aeris leuitatem enatando aque superferatur. et cito quippe ex vndaz collisione gigni. sed tamen cito dispergit et dissipat. Spuma maris quādoq; inter lapides colligitur et per feruidam superuenientis caloris solatis actionē. quādoq; in pumice quādoq; in spongiam induratur.

De piscibus.

Pisces a piscando sunt dicti. vt dicit ysid. li. xij. ca. vij. terram et herbas aquaticas lambunt. et sic sibi victū querūt. Dicunt et reptilia. eo q; natandi et reptandi spēm habeāt. in natando em repit quīs in profundū se demergant. vñ am b. in exameron. Magna inquit inter pisces et aquā vicinitas et cognatio est. extra em aq̄s diu viuere non possunt nec solo aeris spinaulo sine aque attractu diu viuunt. Habent em quāda reptandi speciē et naturā. quia dum piscis natat contractione corporis. in minorem se colligit longitudinē. et iterū se extendens aque inmittit. quo nisu repellens aquā. in anteriū se propellit. vnde virtute quibusdā pennulis sicut auis in volando sed alio modo. quia piscis natans pennulas mouet a parte posteriori in anteriū. et quasi quibusdā brachijs aut remis aq̄s amplectēs et retinēs in anteriū se extēdit. Auīs vero mouz pennas sursum. et collectū aq̄e per expansā alaz aplitudinē apellit redire per pte posteriorē. vnde per violentā aeris impulsione a pte posteriori mouetur corpus in anteriōē.

Spes aut piscium multiplicat variat. scz q ab locu vbi gnanē . et q ad escam qua cibant. et q ad colorem et formā variam q ab in vice biferentū ē. quo ad substāciā q ponunt. et q ab v̄tutem q diuisimode opant. q̄tū igit ad sitū siue locū vbi p̄ccant magna diuisitas ē q̄dam vero in solis aquis. q̄dam vero p̄tm in trīs p̄t in aqs dūstant. et talia pisciū gna sūt antiphrāsiā. i. dubia ab ysidoro dicta eo qd ambulādi in trīs vsūm et natādi in aquis officiū retinent a natūa vt focē et cocodrilli castores et ypotamī. i. fluuiales equū et hui⁹ modi. a nobis em̄ animalū trestriū pisces nota sunt sortiti vt canes marini lupi eo q̄ mordeāt alios vocitate in p̄ba atq; lebat ysid. i. solis aqs viuētes alij sunt i solo mari degentes. alij vero sunt in flūibus et i stag nis et in alijs aqs dulcibus amozantes. alij vero sunt int hos medij. nūc ad dulces nūc ad salas aquas palus gracia diuertentes. Pisces vero a mari addulces aquas egredi entes in earz dulcedine delectant et impingū tur et ecōsō et hii nūc in mari hii nūc in aq̄ dulci dūstant. multi aut pisces fluuiales qui maris salcedine non ferētes gustata aq̄ salsa subitō moriūt. vnde siresū ventē eleuāt et su per aq̄ suspiciē natāt q̄ i omnibz piscibz ma ris et aq̄ dulcis est signū mortis. pisces vero in mari natātes s̄q̄mas habent duras et gros las p̄t aq̄ salse siccitatē. pisces vero fluuia les s̄q̄mas subiles et sp̄mas molles. spine vero in piscibz necesse fuerūt ad sustēandū carnis eoz flūidā mollicie naturalē. Docet aut̄ autē. eligere bonos pisces s̄m natūa lo ci vbi nutriūt. dicit sic. li. ij. c. vij. In locis inq̄t i quibz morāt pisces est electio qm̄ illi qui morant in locis petrosis sunt meliores vel dulciores et in aquis dulcibz atrētibz in quibz nō sunt sordes et nō sunt limose neq; lacuales neq; cāpestres et qui nō sunt de lacu nis p̄uis q̄ flumina nō imbibūt et in quibz nō sunt fōtes. Itē id̄ ibidem et pisces quibz ma rim sunt laudabiliores q̄ sunt subiles et me liores sunt illi qui sūt p̄lagini nō alias q̄ i alto pelago nutriūt et qui morātur in aquis discooperis et flatu ventorum supra se me liores sunt illis qui sunt ecōtratio et illis q̄ in aquis multarum agitationū et vehemētis exercitij sunt meliores vel qui habitant in aquis stantibus. vnde pisces p̄lagini sunt meliores q̄ fluuiales. et ipsi meliores q̄ la ciales maxime si sūt longe a fluuio et ama ri. habent enim quierem nec eoz putredo la uatūe a subintāte fluuio siue mari. vnde ta les pisces male sapiunt et cito oputrescunt

meliores etiam sūt pisces tam marini q̄ flu uiales in pelago aquilonali et orientali q̄ i australi quia ex ventoz in p̄tioso flatu aque plus mouent et amplius depurgant et sub tiliant et ideo illarū aquaz pisces p̄ mouēt et exercitāt et a suis supfluis magis emdant. Item diuersificantur piscium species non so lum secundū generacionis sue locū v̄tutem etiam quantum ad generacionis sue modum. Quida em̄ generant per ouacionem et q̄dā per coitū et spermatis emissionē. vnde dicit arif. li. v. Accidit generibz pisciū ouancium Quomā quādo femina oua sequit̄ masculū oua et lac suum eicit super oua et omne quod tangit lac siue sperma masculi ex ouis erit piscis. et ideo que non tangunt ex spermate non pullificabunt. scia autē ē mltz ouacōnis Sed maior ps ouoz trīs glutie a femia et ml ta oua dampnāt in humido et non saluāt ex eis nisi que ouant in locis vbi sp̄ma mascu li eicit. qm̄ sic aut saluarent nimis multipli carent. Seruat autē pisces parietē in suo ge nere sic dicit arif. ibidē. Nūq̄t i q̄t iuenieba t̄ piscisq̄ facit̄ coitū cū genere alteri⁹ piscis. fetus autē suos diligūt et nutriūt lōge tēp re vt dicit arif. i. eodē om̄s pisces nutriūt et custodiūt pullos suos p̄t m̄nas. Itē ibidē dī q̄ pisces fluuiales et palustres p̄t ouāt et cū cū q̄ alij q̄a in maiori p̄te post q̄nq; mēses Alij aut om̄s pullificāt post. xij. m̄. anū. p̄t em̄ pisces pullificant in locis vbi aq̄ est par tia iuxta radices arborū et cānarū. Itē idē ibi dē maxima ps ouozū dāpnatur qm̄ pisces o uant uagando. quia cū p̄sens non sit mascu lus ab ip̄ius femine oua non infcōnāt. Ab auibz etiā et ab alijs piscibz diglucit̄. Itē ibidē dī q̄ q̄dā pisces generāt sū ouis et sū coitu ex limo et arena et ex putrefactione q̄ est sup aq̄. Itē ibidē tēpore coit⁹ vagantur mares et femine pisciū sicut grex et ābulant par cū pari. et multi ex eis cū pullificāt infir manē et p̄pter hoc tunc tēpore maxime d̄p hent dūē. Itē ibidē q̄dā pisces pariunt qm̄ ad harenā fricat̄ v̄tē suū. In libro aut̄ iorah̄ de animalibz dicitur q̄ piscis effimerō sū co itū nascitur et cū uiperit per tres homs diei tunc morit̄. Pisces etiā murena non a suo si mili cōcipitur. Sed a serpente quem sibulo prouocat ad amplexū vt dicit. ysi. li. xij. c. vi. murenā inquit greci staitinā vocant eo q̄ se complicit in circuitos. hanc femine sepus esse tradunt et concipere a serpente ob id a piscatoribus sibulo euocatur et capitur fuste p̄ussa vix interimit. serula vero staci. hanc habere animā in cauda certum est. nā capite

Excepta anguilla q̄ coire solet cum serpente.

pauſſo vix dicit eam interfici. Cauſa vero
paſſa et amputata ſtati dicit mori. eodem ſ
tio de ſerpente naſtrito capite p abſeſo ſta/
tim dicit mori. cauda vero inde abſeſa diu
vixit. Dicit etia idem iohannes qd ſerpens de poſt ve/
nenū anteq̄ coeat cū murena h̄ ſpleto gna/
cionis actu reſumit venenū ſuū. Et ideo mu/
rena in accipiēdo nō oſtrahit venenū a ſerpente
nec generat aliqd ſerpentinū h̄ ſibi ſimile vt
dicit idem. Itē qdā piſces accipiūt ex ſolo roſe
ſū omis et ſū ſpermate ſiut oſtreæ et alij qdā
piſces in cōchis degētes. Vñ dicit iohannes. Piſces
inqt̄ elich p̄ vocē egrediūt aquā et in terris
ex roſe matutino accipiūt et paritū q̄ che
in decemeto lune ſemp̄ manēt vacue. qdā
etia piſces mouēt ad conceptū et oſtū ſm̄ oſtū
ſtellarū vel oſtali ſiut dicit iohannes. et etia p̄ h̄.
Vñ dicit de piſce q̄ dicit aſtrial. tūc piſces
illius generis oriūt qñ pliaades inq̄pūt tē/
deū ad oſtali nec apparēt quib̄ pliaades itē
oriāt. Quis autē piſces generentur. nullus
tamen mundorum piſcium habet teſtialos
ſiut nec aliqd genus ſerpētis nec aliquod
genus cōis p̄ d̄bo nec habet manillas nec
lac̄ preter delphinos quī habent lac̄ et lac/
tā t̄ fetus ſuos dū ſint puī vt dicit aris. li. vi.
De q̄bo dicit p̄ h̄. li. vi. c. vi. Delphines q̄
ſymones nominantur. ſic vocantur eo qd̄ vo/
ces hominum ſequuntur et ap̄ vocem ſym/
phonic gēgatiū conueniunt et in arm̄ omia
delectantur quib̄ in mari nichil eſt veloci.
Nam plecumq; ſalientes nauem tranſuo/
lant. quorum ſaltus et ludus in fluctib; ſu/
tiam ſignat tempeſtatem. Eſt etiam del/
phini genus in m̄lo dorſoq; ſeruat q̄ tenent
ventrium ſciantes interimūt coſo d̄illos p̄ h̄.
Itē diuerſificatur genera piſcium quo ad
cibacōis modum. Nam auicē dicit li. ij.
Illi qui cibantur herbis bonis et radiabus
plantarum ſunt meliores eis qui cōmedunt
ſordes que de ciuitatib; proiciuntur ad loca
inſuſionum. In epameron etiam dicitur. di/
uerſificantur etia piſces in paſtu. Nam qdā
mutuo ſe deuorant et ſua carne viſſim pa/
ſcuntur. minor apud illos eſca maioris eſt
rueſus ille maior et ſit eſca alterius preda/
tor alieni. et alim alium deuorauerit eādem
ab alio deuoratur vt dicit aristo. libro. vi.
Carabo inquit vincit piſces magnos et com/
medit ipſos. Multiplex autem vincit carabo
et comedit ipſum. Itē ibidem quidam
piſces paſcuntur in ſceno et luto ſiut carab/
bo. et propter hoc eſt ponderoſus et mul/
tum de luto in ipſo inuenitur. Piſces vero
qui alios predant dentes habent foriores

ſic de piſce qdāq; greci phagiō vnt dicit p̄ h̄.
quod ita habet duos dentes vt immari oſ/
reis nutriatur. Vñ de dentib; p̄e grandi/
tate et fortitudine dencium appellatur. alij
vero piſces vt dicitur in epameron dentes
habent minores ſed plures et denciores ac
acuciores vt cito cibum acceptum incidant
et facile ſine mora degluciant ne cibus in ore
diucius detentus aque alluūone auſentur.
Aliquē etia piſces cibum ſuū in harena fo/
diendo querūt ſiut dicit p̄ h̄. li. vij. de poro
marino q̄ vulgo ſuillus dicit q̄ dū eſca q̄rit
more ſuis ſub aquis fodit terram. circa guttē
em̄ habet oſificium et niſi roſtrum harenis
inſigat. paſtū non colligit. Itē aris. li. vij.
piſces p̄ maiorē p̄e comedunt carnes et comē/
dūt ſe tēpore pulſificacōis excepto ſuſcales
et vniſaliter piſces ſunt gū. oſi et audi ad
cibum et p̄cipue et piſces qui dicit habatur
et p̄t hoc ex tēpore vnter ſu? cū fuerit ieiun?
et malus et ſepe inflat vnterem ſuū et etat
a ſe alios piſces quoniā vnter eius puenit
ad os et non habet ſtomachū. Itē diſtūt
piſces quo ad tempus et locū paſtus. nam
quidā in aqua querūt cibum ſuū et quidā
de nocte ſup̄ terrā ſiut p̄otamus equus ſez
fluūialis ſic dicitur eo qd̄ equo in dorſo et in
iuba ſit ſimilis vt dicit p̄ h̄. qui die in aq̄s
omozat in nocte ſegetes depaſcē. hūc m̄
gignit vt dicit p̄ h̄. generaliter autē ſm̄ ap̄
li. vij. piſces plus laborant in die q̄ in nocte
et plus ante mediam noctē qm̄ poſt et ideo
vt dicit aris. venant ante aſcenſū ſolis et tūc
ponunt venatores tethe quia piſces vidunt
hora illa et quando augm̄. neaſ lux vidēt.
odore tamē querunt cibum nocturno tēpore
iodoſiferis em̄ delectant et ideo dicit li. iij.
genera piſcium odonant et audiunt et ideo ad
vaſa noua quib; venant cicius accedunt q̄
ad atriua ymmo niſi fuerit nouum de ſacili
ad vaſculum non accedunt. ſepe em̄ p̄ odore
deciunt vt dicit iohannes. eſt inqt̄ belua i mari
q̄ de faucibus ſuis reſpirat aq̄ cū vapore odorū/
fero. piſces ſciantes odorem ſciantē ipſam
et intant fauces eius poſt odore q̄ ipſos de/
gluciens ab ipſis ſic cibatur. dicit etia idem
qd̄ eſt piſcis nomine ſaſte in cuius ore aqua
hauſta dulceſcit q̄ piſces minores ſequen/
tes intant in os eius quos ſubito accipit et
deglutit. Itē dicit idem qd̄ delphini p̄ odore
tem ſciant et cognoscunt ſi homo mortu?
in mare nunquam comederit de delphino qd̄
Quod ſi comederit comedunt ipſum. Si
vero nō comederit a morſibus aliorum ſal/
uant eū et ad litus pallunt eū cū roſtris ſuis

Item dicit arif. et plini. Item arif. li. viij. **P**isces clares aquas et currentes inhabitantes non cadunt super res fetidas nisi habeant bonum saporis sicut nec aues et in yeme fugiunt a fundo maris prope terram querendo calorem et ibi querunt pastum suum. In estate vero econtrario a litoribus fugiunt. calidam querendo fundum. et veniunt in yeme usque terram. hinc in estate in profundum. **N**am calor imoderatus ledit pisces. Item dicit in eodem. Sunt pisces qui apud alencium canaliculo moriuntur pro calore. similiter nocet eis magnus frigus marie habentibus lapidem in capite ut cancri et huiusmodi. Nam lapis in capite congelatur et coagulatur et moerit de facili talis piscis variatur etiam piscium species quo ad figuram et dispositionem. tam in quantitate quam in qualitate. Sunt enim ingeniosa quaedam beluarum genera quorum corpora montibus sunt equalia ut dicitur qualis fuit ceteris que exceptis iona. cuius alius tamen fuit magnitudinis ut instat inferni optineret. dicitur propheta. De ventre inferni exaudivit me. Sunt et alii pisces ita parvuli quod vix hamo capiuntur ut dicitur ysidorus li. xij. Affocus est piscis qui propter exiguitatem capi non potest. Et ibidem dicitur et huiusmodi est piscis parvus vix semipedalis ab herendo sic dicitur. quibus enim eriguntur corpora sit. marie tamen est virtutis. Nam uem enim adherendo retinet. Nam nauis cui adheret licet tuant venti. seuiant. procelle quasi indicata stare in mari videtur nec moueri. non in itinendo. sed tantummodo adherendo. hinc latini moreo appellauerunt. eo quod nauis stare appellat ut dicitur ibidem. In exameris etiam dicitur de eodem pisce. quod ventorum prescians procellas. calidum accipit validum et tanquam anchoam ne exuatur fluctibus trahitur. et non suis se liberat viribus. sed alieno potest munire et contra futuram tempestatem stabili. Quod videtur nautae sibi precauere. ne turbo preueniat eos improvisos sicut dicitur ambrosius et beda. Dicit etiam arif. li. iij. quod femine pisces sunt longiores masculinis et sunt durioris carnis. et anterior masculini durius est. et similiter superius. In feminis vero interior et posterior durius. Dicit autem auicenna li. ij. quod meliores sunt pisces qui non sunt magni valde neque habent carnem nimis duram et siccam. et in quibus non est nimia pinguedo. nec mustillago in quibus non est malus sapor vel odor. Duabus autem saporibus sunt ouementes. non nimis pingues. nec habentes superfluum pinguedinis. neque grossam maciem. et in quibus non accidit post exitum de aqua cito fetor. et illi qui habent duram carnem saltem meliores efficiuntur. et in illis qui sunt dure carnis. melior est ille qui minus est mollis. Ex quo patet. diuersi

tas in piscibus quo ad substantiam et qualitatem. Omnis enim piscis sicut dicitur idem. generaliter frigidus est et humidus. Quaedam tamen sunt in operatione oplexiois piscium ceteris calidiores. et maxime qui sunt saliti. Et ideo qui sunt valde cocentes generant fleuma aquosum et mollescant nervos et non sunt ouementes nisi valde calido stomacho. saliti vero magis ouentur et magis oueniunt medicine. Capita enim salitorum piscium sanant moerum carnis rabidi et putredinem scorpionis. Et radiat carnem adulterinam in vlcibus et offerunt vlcibus putridis et saniosis. Similiter ius omnis piscis offert remedium bibitis et puncturis. Multo enim habent alios effectus sicut ibidem dicitur. sed hec dicitur de eorum qualitate et substantia nunc sufficiat. Item differunt pisces in viuacitate sensus et ingenij sagacitate. Multi enim sunt plurimum ingeniosi. Aliqui enim nimiam astuciam habent euadendi quam sentiunt insidias piscatorum ut dicitur ysidorus li. xij. Mugil inquit est genus piscis nimium agilis. Nam ubi dispositas sentit piscatorum insidias. ocelli retrosum tendit et ita cito retia transilit. ut volasse ab astantibus videatur. Item dicit idem ibidem. de hestauris. eo quod hestaurus. solus inter pisces escam ruminae perhibet. Hunc dicit plinius esse ingeniosum. Nam dum sentit se intrasse spoctulam piscatoris non ex fronte erumpit. nec infestis viminibus caput infert. sed caudam caudae ictibus ex aduerso. fores lapare incipit. atque ita retrosum redit. que luctantem si alius hestaurus forte videt exterius ut erumpere satagentem adiuret. caudam in ore eius aperit. rehendens prout potest. ipsam liberare et extrahere intendit vel ostendit. Ad hoc dicit idem Congruus quidem plures nepus habet. ingeniosus est in solertia escam adquirendi. Nam cibum in hamo appetens hinc aculeum timens. non moerit. sed suis pinnulis hamum opletit et non prius ipsum dimittit. quam escam circumserit. Cancris etiam osteris inimicant. earum enim carnibus viuunt miro ingenio. Nam quia forte et valida eius testis aperire non possunt. explorant quam ostrea clausa testam suam aperit. et tunc cancer qui latitat in insidijs. latenter lapillum imicit ne ostrea claudere se possit et ita impedit ita clausura. carnes ostrea deuorat et corrodit. Ostrea autem a testa sunt dicta. qua interioris carnis mollicies munitur. greci enim ostrea testam vocant et dicitur totus ille piscis cum sua testa. ostrea in neutro. sed ostrea in feminino dicitur eius caro. Dicunt etiam tales pisces conche et conchilia. quia deficiente luna. tales pisces cauam. i. euadunt. Luna cum in augmento fuerit

auget humore. diminiuit vero humore cum luna
 fuerit in defectu. Et ideo pisces clausi in ochis
 in lune incremento turgescunt. et in defectu euadunt
 In hijs autem ochilibus preciosi granati margarite
 de quibus dicitur plinius. et alij quod de aianciu sepiet
 natuis quod tpe nocturno litore pectus. et celestij
 rore margaritas accipiunt. vnde et tales ochile
 margaritifere et herelle sunt dicte. in quibus carne
 preciosus calculi solida. et est nobilissima gemma
 que sic ex rore venal tpe granati. que quod albio
 et lucidior tanto efficacior estimat. Sunt et quod dicitur
 ochile siue ochel mirice dicte ab aspeitate et
 aamine. que alio nomine ochilia dicitur. que dicitur ualde
 fero lacrimas purpurei coloris emittunt ex
 quibus purpura colorat. et in oculo est appellatum
 quod ex humore teste elicitur hec factura ut dicitur
 plinius. Das et multas alias piscium proprietates et
 naturas in libro plinij. et aris. et in ysidoro. et in epa
 mero ambr. et basilij pateris inuestre. ne rebui
 inferam legentibus de hac materia hoc sufficiat
 Dicit etiam plinius. ut dicit ysidorus. li. xij. quod piscium
 sunt in aquis granati. c. plinij. ex quibus multa quod dicitur
 nature intellectu ordinem tpe suorum cognoscunt
 quedam in suis locis si mutacione vagantur. quedam
 si tpe obseruacione viuunt. quedam vero amir
 tione masculi et feie accipiunt catulos suos ut
 cetus. De autem est cetus et balena. que sunt baleno
 imense magnitudinis telue ab emittendo et suis
 dedito aquas sic vocat. Omnibus enim alijs teluis
 maris alacri aciuunt vndas. balena ei emittit
 dicitur. Cete ei dicitur a corporis immitate ut dicitur
 ysidorus. li. xij. Dicit autem in libro orationis. cetus habet
 in symate et post eum coitu cum feia quod superfluit
 su generat aqua. quod collectum et desiccatum in am
 bre sibi. omnia. Quod ei multum elurit vapor
 odoriferum ad modum odoris ambre ex ore suo
 emittit in quo pisces delectantur. et propter vapores
 edolencia ipsi oculi cum ingrediuntur. et sic decepti
 ab ipso deueant. In hoc pisce ut dicitur de ma
 teria terrestris dicitur plusquam aqua. et ideo multum
 est corpulencia et pinguedinis vnde in senectute pro
 magnitudine corporis in eius dorso coadunant
 puluis et densat inter quod herbe et frutices
 ibi coalescunt. ita ut belua inuile silis esse videat
 ad quam si nauigantes incaute appropinquauerit
 si periculo vix euadunt. nam aqua in tanta quantitate
 de ore elicitur quod ipsa; aliqui obruit et submergit
 Tante etiam est pinguedinis quod quod piscatores pau
 ti vna buli sui telis vulnere non sentit nisi pus
 pinguedo totaliter profert. sed quod caro inuice
 ledi sic facillime capiunt. quod amaritudinem aqua
 salte non succedens licet petit Tante autem est quantitas
 tatis. quod quod capiunt. tota patria ex sua captura
 emendat. Catulos suos amore miro diligit
 et eos in plago longo tpe circumducit. quod si eos

ab arenis simul impediti contingit. et aque simi
 tudinem in ore collectam super eos fundit. et sic
 eos a periculo liberat ad periculum pelagi reuocat
 et reducit. et tunc omnes occurrentes ipsis nocuos
 pro eorum defensione se opponit. et semper inter se
 et mare in parte tuciori eos ponit. et quod in
 ualescat tempestas fetus suos adhuc iuuenes
 et teneros in ventre suum detrahit quos seve
 nitate facta viuos euomit. euomit iterum et
 emittit ut dicitur idem. Item in oratione contra cetum
 pugnat quidam piscis serpentinus et venenosus
 sicut cocodrillus. et fugiunt pisces ad caudam
 ceti. quod si deuictus fuerit pisces predicti mor
 tiuntur. Quod si non poterit ille piscis pestifer
 deuincere cetum. a faucibus suis fumosum vapor
 emittit fetidissimum in aqua emittit. Cetus vero
 fumo odorifero de ore emisso. fetidum odorem
 repellit. et sic se et suos protegit et defendit.

Explicit liber tertiusdecimus Incipit quatuor
 decimus de terra et partibus eius.

Dicitur diuina cooperante gratia
 completus est tractatus de pro
 prietatibus corporis supremi
 luminosi scilicet celi et corporis
 intermedij lucidi spiritui et
 diaphani scilicet igni. aerei. et
 aquei. ultimo dicendum est de proprietatibus corporis
 infimi et operati. et hoc tam in generali quam in
 speciali. Corpus autem infimum et extremum est
 ipsa terra respectu celi. de cuius proprietatibus
 omnibus aliqua sunt huic opusculo misse
 renda. et hoc quo ad eius substantiam et qual
 itatem et ordinem siue conatum. Continet autem in
 se interius pro conatu omnia metheroica et
 mineralia sicut lapides et metalla. exterius
 vero sensibilia sicut bestias et iumenta. et ve
 getabilia ut herbas plantulas et arbusta.
 de quibus omnibus ponenda sunt aliqua in
 hoc tractatu prout de eis facta scriptura vide
 in superficie facere mencionem. Simplicia autem
 et omnibus fere nota. credimus hic pro sim
 plicibus sufficere de bere. et ideo de illis pauca
 recitantes. maiora maioribus et subtiliora
 subtilioribus reseruamus. Hoc autem in pre
 cipio huius opusculi volumus protestari. quod
 parum aut nichil de nostro hic apponimus. sed
 auctentia sanctorum et etiam aliquorum philosophorum dicitur
 que ad modum in precedenti tibi fecimus interseca
 lariter inserimus. De terra.

Terra itaque ut dicitur ysidorus. li. xij. ca
 primo est in media mundi regione
 posita. ab omnibus partibus celi
 in modum centri equali intervallo separata